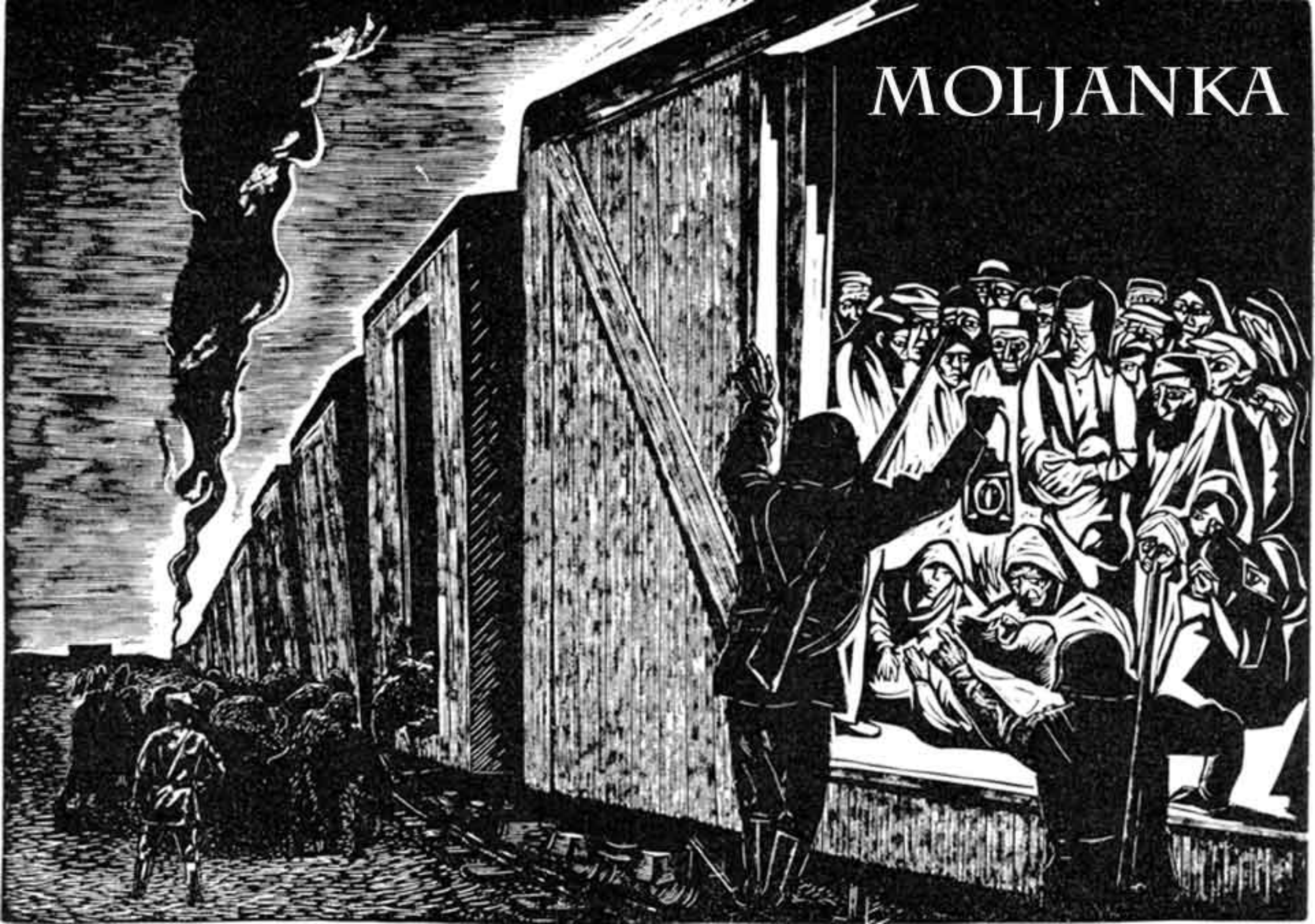

MOLJANKA

Moljanka

drama från Sovjettiden

av Christian Lanciai (2005)

Personerna:

en överste
en kapten
två soldater
en hertiginna
en gubbe
två andra gubbar
Peter
Ignaz Potowski, hans far
Dorotea Potowska, hans moder
Henryk, hans bror
Angelika, hans syster
Jan, ännu en bror
skådespelare i Krakowteatern
en Gestapochef med soldater
två tyska gränsvakter
två andra tyska soldater
Magda
hennes far
hennes mor
clownen Jac
cirkusdirektören
en annan clown
andra cirkusartister
två politruker
en kommissarie
en soldat

Handlingen utspelar sig efter andra världskriget med återblickar från 30-talet framåt
i östra Europa.

Copyright © Christian Lanciai 2005
Ankargatan 2 A
414 61 Göteborg

Moljanka

Akt I scen 1.

- 1 Hur många är det idag?
2 Bara femtioåtta.
1 Bra. Då uppstår det ingen trängsel.
2 Vart ska de vidare?
1 Vem vet? Österut är allt vi vet. Vi lyder bara order. Vi samlar in dem och sprider dem. Vart de sedan tar vägen är det ingen som vet. Det enda som är säkert är att ingen kommer tillbaka.
2 Jag upplever oss som rena sopsorteringsstationen.
1 Ja, det är vår uppgift i renhållningsverket: att sortera mänskliga sopor.
2 Är de verkligen alla brottslingar?
1 Fråga inte så dumt. De är dömda. Det räcker. Vad de därmed gjort eller inte gjort saknar all betydelse.
2 Många är kvinnor och barn och gamla...
1 Det spelar heller ingen roll. De är dömda. Det är huvudsaken. *(ser på klockan)* Det är dags att ta in dem. Är de alla här?
2 Ja, herr överste. De har avlämnats och står utanför och väntar.
1 Släpp in dem då. Cellen väntar. Bättre att de fryser inne än ute. Sköt ditt jobb, kapten Fast.
2 Ja, herr överste. *(visslar. Två andra soldater kommer in.)* För in fångarna. Cellen väntar.
soldat 1 Ja, herr kapten.
(Dörrarna öppnas, och ett dubbelt led fångar släpps in, gamla, trötta, medtagna, slitna, en bedrövlig samling vanligt folk där alla ser helt oskyldiga ut.)
2 Vi kan inte ta in dem var och en för sig. Släpp in dem alla direkt i cellen och nöj er med att räkna dem och se till att antalet stämmer.
soldat 2 Två och två! Rakt fram in i cellen! Där får ni vänta på vidare transport.
hertiginnan (en fånge) Hur länge måste vi vänta?
soldat 2 Bara denna natt.
2 All konversation med fångarna är förbjuden!
soldat 2 Ja, herr kapten. *(till soldat 1)* Räknar du dem?
soldat 1 Hoppas du gör det också för säkerhets skull.
(Alla fångarna passerar förbi in i cellen.)
soldat 2 (när alla passerat) Vad fick du dem till?
soldat 1 Trettioåtta.
soldat 2 Jag också. Det är för litet.
2 Vad fick ni dem till?
soldat 2 Trettioåtta.
2 Var är resten? Det fattas tjugo.
soldat 1 Vi vet inte, herr kapten. Godståget är tomt och ingen finns kvar. Kanske de hoppade ut under vägen. Kanske de omkommit och knuffats ut.
Fast Det skulle ha varit femtioåtta.
soldat 2 Kanske någon fått en trea att se ut som en femma.
soldat 1 Det är också möjligt.
Fast Vi får nöja oss med den förklaringen.
översten Hur många saknas?
Fast Tjugo.

översten Det är ovanligt många. Det brukar aldrig vara mer än 10 procent.

Fast Svinnet går inte att förklara, herr överste.

översten Den stränga vintern? Kolera? Dysenteri? Pest? Alltid försvinner det några på vägen, men tjugo är ovanligt många. Det ser inte bra ut i protokollet. Vi får ändra femman till en trea, så ser det bättre ut.

Fast Jag tänkte just föreslå det, herr överste.

översten Bra. Problemet är löst. Tillslut cellen. Slut för idag. Vi går till mässen. (*kastar pennan på skrivbordet*)

Fast Ja, herr överste. (*till soldaterna*) Försegla cellen tills i morgon bitti! Inget mer att göra idag.

(Soldaterna stänger cellen, skjuter riglar för och avtågar.)

soldat 1 Undrar hur många som lever där inne i morgon.

soldat 2 Det blir en kall natt.

soldat 1 De har halm och en kamin.

soldat 2 Och de har varandra.

soldat 1 De klarar sig nog.

soldat 2 Åtminstone de flesta.

soldat 1 Kom! Vodkan väntar i mässen.

soldat 2 Det är bara den som gör livet uthärdligt.

soldat 1 För oss.

soldat 2 Och officerarna.

soldat 1 Kom!

(Soldaterna avtågar. Befälet har redan lämnat. Allt blir mörkt och tyst.

Scenen vrids och blottar den stora cellen med fångarna.)

Scen 2. Fångarnas cell.

(Alla sitter tysta och tryckta. Några fryser och huttrar och gnuggar händer och lemmar.

Några spelar kort. En farmor kelar med ett litet barnbarn.)

hertiginnan Här sitter ni alla passiva som hösäckar som om ni var vana vid att bli avrättade varenda dag.

en gubbe Vad kan vi göra? Vi var alla oskyldiga.

en annan Till vad?

gubben Ja, vad var vi anklagade för?

den andre Kontrarevolutionär verksamhet, tror jag.

gubben Vad innebär det brottet? Vad har man gjort då?

den andre Ingenting.

gubben Det är det jag menar.

en tredje Vi råkade stå i vägen för överheten. Det var allt.

gubben Den ryska ångvälden körde ner sig i kärren vid Tannenberg, men den kör fortfarande över folk i hela världen.

den andre Det där var kontrarevolutionärt sagt.

gubben Det är allt som handlar om sanningen.

hertiginnan Ni bara pratar strunt, gubbar. Har vi tur fryser vi alla ihjäl i natt.

gubben Så tur har vi aldrig.

hertiginnan Ser du fram emot fortsättningen?

gubben Man kan ju trots allt överleva.

hertiginnan Du inbillar väl dig ändå inte att du en dag kan komma hem igen?

den tredje Vad har man att komma hem till? Ett liv i ruiner? Ett skövlat hem? Sin konfiskerade egendom? Sin ruinerade och förstörda familj? Sin änka och sina faderlösa barn? En dömd fader är värre än en död fader.

hertiginnan Det är det jag menar. Bättre att frysa ihjäl genast.

gubben Man måste leva så länge det går.

hertiginnan Varför?

gubben För livets skull.

hertiginnan Du är så gaggig och senil att du vill fortsätta leva.

gubben Det är trots allt ens sista mänskliga rättighet i livet, dömd eller inte.

den tredje Jag tror de flesta här inte ens blivit dömda eller fått veta vad de blivit dömda eller ens anklagade för.

gubben Naturligtvis. Det är så samhället fungerar.

den tredje Vilket samhälle? Stalins eller hela världens?

gubben Vår sköna nya världs samhälle, som Kafka presenterade.

den andre Ja, det är vårt samhälle det. Den universella Kafkaiseringen.

gubben Det är bättre än inget samhälle alls.

hertiginnan Det tvivlar jag starkt på.

Peter (en helt ung man) Jag är i alla fall en mördare och skäms inte för det.

den andre Äntligen en hederlig människa, som dömts för att faktiskt ha begått ett brott.

hertiginnan Han ser ut som en revolutionär. Jag hoppas den som du mördade förtjänade det.

gubben Vad är du dömd för, unge man?

Peter Mord på hemlig polis.

hertiginnan Han är oskyldig – som alla andra.

den andre Risken är att du begått ett hjältedåd. Varför mördade du honom?

Peter Han hade dödat min bror.

hertiginnan Han blir oskyldigare och oskyldigare.

gubben Samtidigt som det ser mer och mer hopplöst ut för honom. Vad är du dömd till?

Peter Livstids straffarbete.

gubben För en så ung man är det grymmare än döden.

Peter Jag hade sett det som en större ära att få bli avrättad.

gubben Det kanske du blir. Än finns det hopp. Vi får aldrig veta vad som händer med oss vid ändstationen. Detta är ju ett Kafkasamhälle där vi alla försvinner ut i ingenstans.

Magda Även jag är en mörderska.

den andre Fler och fler ärliga och hederliga människor. Mördade du också en polis helst?

Magda Nej, jag mördade min egen mor.

hertiginnan Då borde du ha hamnat på sinnessjukhus, lilla flicka.

Magda Där satt jag också.

gubben Men hur kan en dotter mörda sin egen moder?

Magda Jag vet inte.

den andre Hon måste vara oskyldig eftersom hon inte ens vet varför hon gjorde det.

hertiginnan Så hamnade hon också på lustiga huset.

Magda Nej, det var innan. Det var när jag blev utsläppt som min mor trakasserade ihjäl mig, och då gav jag igen en gång för alla.

gubben Stackars flicka.

Peter (till Magda) Ni påminner mig starkt om min syster, som blev mördad.

Magda Jag har betraktat er hela tiden av samma anledning. Ni liknar min bror. Vad kan det ha för mening?

Peter Det undrar jag också.

Magda Ni är alldeles för ung och fin och känslig för att kunna vara mördare. Ni måste ha drivits till er yttersta gräns för att kunna göra något så desperat.

Peter Också ni. Ni kan inte ha varit sinnessjuk på allvar.

Magda Vad gjorde ni i det civila?

Peter Jag var musiker.

Magda Vilket instrument?

Peter Violin.

Magda Min bror spelade trumpet.

Peter Var ni också en musikalisk familj?

Magda Nej, jag var bondflicka, men jag rymde med en musiker och hans cirkus. Var er familj känd?

Peter I hela Wien. Min far var Ignaz Potowski vid Krakowteatern.

hertiginnan De berömda Potowskis vid Krakowteatern! Och så gjorde det nya samhället er till mördare!

Magda Bry dig inte om henne. Berätta mera. Berätta om din familj. Jag måste få någonting ljust att få tänka på. Hela mitt liv har nästan bara varit mörker.

Peter Vi var alla musikaliska och spelade olika instrument, men den störste talangen av oss alla var min far Ignaz Potowski....

(Scenen övergår i nästa ett antal år tidigare.)

Scen 3. En lycklig familjesammankomst i Wien.

Ignaz (klingar i glaset och reser sig upp) Var håller den där förbaskade Peter hus? Jag kan inte vänta på honom längre bara för mitt tals skull, som måste ut på läpparna lika obetvingligt som all vacker musik i hela världen! Min strålande familj, vi har gjort en otrolig succé tillsammans och lagt hela Wien för våra fötter genom vår bedårande Krakowteater, som levt högt från början bara på vår spontana musikaliska förryckthet med rötterna uppslitna från det gamla goda Krakow med dess gamla konservativa synagogor och stolligt pietistiska folk....

frun Dra inte upp våra gamla synder nu igen, Ignaz!

Ignaz Men det var ju där allting började, Dorotea, just genom våra skamlösa synder, när vi trotsade våra ortodoxa och högborgerliga familjer för att begå det oförlåtliga brottet att rymma tillsammans hit till Wien för att starta eget här på vinst och förlust med bara vår lustiga musik i bagaget, vilket inte gav oss mindre än tolv barn under lika många år, ett världshistoriskt rekord så vitt jag kan minnas av allt jag varit med om i Krakow och Wien åtminstone....

Angelika Det gills inte, pappa, för vi överlevde inte alla.

Ignaz Nej, jag vet, sex av era stackars små syskon strök med innan de kommit över blöjåldern, vilket bara innebar att ni sex som överlevde och alla blev musiker blev desto kärare och mer värda för oss alla och för hela Wien! *(Peter visar sig.)*

Henryk Äntligen, Peter! Pappa har redan hållit talet!

Ignaz Var tusan har du hållit hus, min mest oförbätterlige son? Vi har ju suttit här och väntat på dig hela kvällen!

Peter Hade du glömt, far, att jag måste stänga teatern i kväll och att vi hade extrarepetition för "Cirkusprinsessan"?

Ignaz Alltid har han sina ursäkter, den förbådde odågan! Kom i mina armar, min gosse, så att jag får omsluta dig med hela mitt ömma fadershjärta i en skål för hela vår lycksaligen så otroligt framgångsrika familj! (*lyfter glädjestrålände sitt glas. Alla följer hans exempel.*)

Peter Vi skulle alla ha det ännu bättre om du höll dig litet nyktrare, far.

Ignaz Det är bara puritanska tråkmånsar som predikar nykterhet, Peter! Vad du än gör i livet så förfall aldrig till nykterhet! Det är det dödligaste som finns!

Henryk Vad är egentligen hemligheten med vår teaters oerhörda framgång, Peter? Kan du förklara det?

Ignaz Jag kan förklara det! Vi tog över en teater i förfall och restaurerade den endast med den finkänsligaste polska pietet, så att ingenting förändrades men endast de nödvändigaste moderniseringarna genomfördes med, märk väl, den största möjliga hänsyn till teaterns traditioner, stämningar och historia – vi tog noga vara på alla teaterspöken! Sedan satte vi bara upp verk som vi själva tyckte om och visste att vilken publik som helst måste älska, och beträffande musiken struntade vi i perfektionen så länge bara musikerna älskade att spela och gjorde det med glädje. Därför hade vi aldrig strejker utan bara utsålda hus, därför hade vi aldrig fiaskon vad som än hände på scen och vem som än gjorde bort sig, och därigenom lyckades vi skapa denna unika charm och atmosfär i teatern, som har varit dess unika adelsmärke och utgjort Wiens mest attraktiva publikmagnet....

Peter Du glömmet, far, att vi även alltid arbetat mer än bara hårt.

Ignaz Men med lust och liv och glädje, som aldrig kan förtröttas och aldrig får förtröttas! Tänk på det, min son, när du sedan en dag måste ta över violinen från mig. (*tar sig om hjärtat i kramp*)

Angelika Är du sjuk, far? (*Upprördheten sprids.*)

Ignaz Det är bara det gamla vanliga. Det går över, Angelika, det går över.

Henryk Far har alltid överarbetat sig.

Peter Stressen knäcker honom en vacker dag.

Ignaz Om jag skall dö, så låt det ske i musikens tecken till tonerna av Straussvalser eller Rosenkavaljeren eller Vita Hästen eller vad fan som helst bara det är vackert och glatt!

Dorotea Han har druckit för mycket.

Angelika Det är bäst vi stoppar dig i säng, far. Du har hållit på hela kvällen.

Ignaz Den förstördes bara av min förbaskade sons alltför sena ankomst! Hade han kommit hem tidigare hade vi kunnat hålla på mycket längre!

Peter Ja, allt är mitt fel, far.

Ignaz Ta hand om teatern och familjen när jag är borta, Peter. Det är bara du som har tålmod i familjen.

Peter Men inte ens mitt tålmod varar i det oändliga.

Ignaz När strängen en dag brister, Peter, gäller det bara för en sann musiker att ändå fortsätta spela, som Paganini gjorde tills han dog.

Peter Lyckligtvis är vi inte som Paganini.

Ignaz Nej, vi är bara amatörer.

Henryk Utom Angelika, som nu skall göra karriär i England.

Ignaz Vad är Covent Garden för uthus i jämförelse med oss?

Angelika Bara världens finaste operascen, pappa.

Ignaz Ja, slå du dina drillar i skyn så alla blir glada, men ditt hjärta tillhör alltid Wien. Det är bara här i Krakowteatern du hör hemma.

Angelika Men den teatern tillhör hela världen.

Ignaz Jag menar det. Sjung för hela världen, mitt hjärta, så blir din pappa glad.

Angelika Det vill jag göra.

Peter Till sängs nu, far, innan du kreverar av lycka.

Ignaz Kan man dö på ett bättre sätt än av lycka?

(Familjen ledsagar Ignaz ut under uppsluppen glädje och avslappnad lycka.)

Akt II scen 1. På teaterkontoret.

Peter (sitter vid skrivbordet när Henryk kommer in) Hur allvarligt är det?

Henryk Vi har ingen chans, Peter. Både tiden och världen är emot oss.

Peter Katastroferna tycks verkligen förfölja oss som genom en kedjereaktion. Först far, sedan mor, sedan nazismen, och nu konkursen....

Henryk Ännu har vi inte gjort konkurs. Vi kan flytta hela verksamheten hem till Polen. Där finns inga nazister.

Peter Du menar hem till Krakow?

Henryk Just det. Vi har hela släkten där, livet är billigt där, och vi kan lätt göra lika stor succé där som här.

Peter Vi skulle då överge vår Krakowteater i Wien? Det skulle far aldrig kunna förlåta oss.

Henryk Han är borta, Peter. Han överlämnade ansvaret i dina händer. Du måste ta hänsyn till tidens krav. Han kunde på sin tid sväva ovan jorden och bara satsa på optimism och komedi, men tyvärr är verkligheten idag en annan.

Peter Om vi överger Krakowteatern kan ingen fortsätta den.

Henryk Vi kan skapa en ny i Krakow.

Peter Men här i Wien blir fars livsverk likviderat, kanske skövlut, kanske nedbränt.

Henryk Han fortsätter backa upp oss i Krakow.

Peter Vet du vad det värsta av allting är, Henryk?

Henryk Nej?

Peter Att du har rätt. Att vi måste göra konkurs för att överleva. Vi flyttar till Krakow. Informera släkten och Angelika i England. Vi har inget val. (med en suck) Far har övergett oss, och ehuru motvilligt måste vi nu överge honom.

Henryk Han dör inte för det.

Peter Jag hoppas du har rätt, Henryk.

Scen 2. Krakow.

Angelika Du har lyckats igen, Peter.

Peter Och du har lyckats i England.

Angelika Men din lycka är större. Far hade varit stolt över dig.

Peter De brände vår judiska teater i Wien, Angelika.

Angelika Men den har återuppstått här i Krakow tack vare dig.

Peter Om det är något jag alltid har kunnat så är det att arbeta hårt.

Angelika Hur går det för Henryk?

Peter Här är han. (Henryk kommer in.) Fråga honom själv.

Angelika Henryk! (De rusar i varandras famnar.) Gratulerar till alla framgångarna!

Henryk Det är vad vi borde säga till dig, Angelika. Du är stjärnan i familjen som slagit igenom internationellt. Här har vi bara arbetat.

Angelika Men ni har lyckats! Krakowteatern har flyttat från Wien till Krakow och gör sig ännu bättre i Krakow!

Peter Vi kommer aldrig att nå upp till glansen från fars dagar, Angelika. Wien var ändå Wien.

Angelika Wien är förlorat. Glöm Wien. Dollfuss är mördad av nazisterna. Wien och Österrike finns inte mer. Glöm det och begrav det, tills det återuppstår utan nazister.

Peter Hur kan vi glömma Wien, Angelika, när vi begravt båda våra föräldrar och två av våra bröder där?

Angelika Du och Henryk lever, och det betyder mera. Och båda har ni gjort framgång, precis som jag, och kommit Wien på skam, som kastade ut er. Du har lyft upp teatern, Peter, till ledarställning för Krakow, och Henryk gör succé som konsertpianist. Vad kan ni mer begära?

Peter Upprättelse, Angelika, för att de brände vår teater i Wien och för alla judar i världen som de förödmjukat och förföljt utan anledning.

Angelika Musiken är viktigare. Glöm inte din fars sista ord, Peter, att vilka strängar som än brister måste musiken fortsätta spela.

Peter Det har vi kommit långt med, Angelika.

Angelika Och vi kan komma ännu längre. Vi har bara börjat lägga världen för våra fötter. Det är bara att fortsätta triumfera.

Peter Och om det blir krig?

Angelika Så länge det inte blir krig är det mera värt att leva för den möjligheten.

Henryk Peter målar alltid fan på väggen.

Angelika Nej, han försöker bara vara realistisk, och det är därför han har sådan framgång, fastän han inte alls är lika rolig som far, då han har så långa antenner att han kan se in i framtiden.

Peter Den bådär inte gott, Angelika. Om vi klarat oss förvånansvärt bra hittills kommer det oavslutligt att bli svårare hädanefter.

Angelika Börjar du bli gammal?

Peter Nej, men mina antenner tenderar att bli ännu längre.

Angelika Inget ont i det, så länge du inte misstar dig, vilket jag hoppas du gör.

Peter Det hoppas jag också.

Henryk Kom nu, bror och syster, så går vi ut och festar. Det är ju inte alltid vi har Angelika hemma på besök. Du fortsätter väl att komma, Angelika, hur sällan det än blir?

Angelika Naturligtvis, Henryk.

Henryk Det tackar vi för.

Peter Vi tar dig på orden, Henryk. Det är bäst att fira så länge vi kan, och ett litet glas emellanåt kan aldrig göra någon skada. Tvärtom brukar det kunna driva själva fan på flykten.

Angelika Nu lät du precis som far.

Peter Jag kan aldrig bli som honom.

Angelika Du har inte samma humor, du är inte lika rolig, men lyckligtvis är du ändå hans son.

Peter Det är Henryk också.

Angelika Kom, Henryk, så går vi ut och firar med Peter!

Henryk Ja, det är på tiden!

(De går ut alla tre med armarna om varandra på bästa humor.)

Scen 3.

Jan Jag har bett er alla komma hit i kväll med anledning av att vi måste stänga teatern. Mina bröder kommer hit inom kort och förklarar situationen. Jag hoppas ni alla förstår att det inte går att driva en judisk teater under brinnande krig och nazistisk ockupation.

en gammal skådespelare Vi hade gärna fortsatt spela teater här ändå, och många av oss är ju faktiskt inte ens judar. För oss skådespelare spelar det mindre roll vem som ockuperar oss och varför och om vi får lön eller ej, bara vi får spela teater. Det vet ju allt kulturfolk, att all teater står över all politik.

Jan Naturligtvis. Tack för din goda trohet, farbror Fryderyk. Tyvärr måste vi på grund av kriget prioritera själva överlevnadsfrågan, vilket vi inte ville själva men har tvingats till.

en annan skådespelare Vi kan fortsätta spela teater ändå under jorden.

Jan Just det. (*Peter kommer.*) Här kommer nu Peter.

Peter Jag hörde det sista. Det kanske just är problemets lösning. Vi kan bara fortsätta vår verksamhet om vi lägger ner teatern men fortsätter på underjordisk väg. Så länge kriget pågår lär den underjordiska publiken bli större än den officiella och därmed även den underjordiska repertoaren intressantare än den tillrättalagda. Där har vi vår omedelbara framtid. (*Angelika kommer in.*) Angelika, är du här?

Angelika (klädd som motståndskämpe) Sanningens ögonblick har börjat, kamrater! Det är nu vi har möjlighet att göra en historisk insats i spridandet av våra frihetsbudskap och vårt motstånd mot nazism och diktatur.

skådespelare 2 Borde inte ni vara i England och sjunga opera på Covent Garden, Angelika Potowska?

Angelika Jag var här när kriget bröt ut och kunde inte ta mig tillbaka till England. Det är bara för mig att göra det bästa av saken, och jag kan ju lika bra sjunga här. Jag kan till och med välja min publik här och ägna mig åt de väsentligheter som stunden kräver, och det är motstånd, motstånd, motstånd!

Henryk (har kommit in) Sjung för oss, Angelika, och inspirera oss med din sång till obruten kampvilja och livsvilja vad torskarna än gör!

Angelika Det är precis vad jag har för avsikt att göra.

Jan Tack, Angelika. Du har redan samlat omkring dig en ny underjordisk teater.

Henryk Vi ska lägga världen under våra fötter med vår konst och musik direkt från underjorden i dess heroiska kamp mot den falska överheten!

Jan Just det!

(*Alla skådespelarna rycks med och applåderar och ropar "Hurra!" och "Vivat!"*)

gubben Vi ställer upp, Peter, tills vi dör.

Jan Och vi kan bara ha framgång med oss, för vi får hela polska folket med oss!

Henryk Just det!

den andre Låt oss börja arbeta genast! Får jag föreslå "Wilhelm Tell" eller "Den sicilianska aftonsången"?

Jan Varför inte båda?

Peter Ingenting är omöjligt för kulturen och fantasin.

Angelika Vi skall sjunga oss ut ur förtrycket!

Henryk Och överleva alla mördarna!

gubben Enda fördelen med krig är att det alltid efterföljs av fred.

den andre Enda nackdelen med fred är att den skämmer bort folk så att de vill ha krig.

Jan Till saken! Till arbetet!

alla (med unisont entusiastiskt bifall) Ja!

en ung skådespelare (stiger fram, stiger ner på ena knät, breder ut händerna) Låt oss genast improvisera!

flera Ja! Ja!

en polack (spelar kuschad arbetare) Ack, slå mig inte så hårt, herr överste! Jag gör ju verkligen mitt bästa i att arbeta bara åt er och åt ert älskade Vaterland! Jag har ju bara det tyska folkets välfärd för ögonen, som ni begär! Vi lever bara för att tjäna vårt herrefolk och vara er till behag!

en annan (tar på sig tysk soldathjälm) Vad understår du dig för fräckhet, ditt eländiga kryp! Här är det vi som bestämmer, vi det utvalda herrefolket, som av försynen fått till uppdrag att rensa ut hela världen! Så försök inte med någon tillgjordhet! Vi är inte betjänta av några enfaldiga narrkonster och krypande fjäsk! Så om du inte genast återgår till ditt välförtjänta slavarbete skall vi piska häcken av dig!

en annan Ack, allernådigaste herre, tillåt oss bara tillbe er och avguda er, vårt dyrkade herrefolk, som visat oss den stora nåden att unna oss er fredliga befrielse från vår demokratis omänskliga förtryck! Så skönt att vi blev av med all vår frihet! Nu har vi äntligen ingen annan att rösta på än er allena saliggörande führer, som gör oss den äran att bomba sönder alla våra städer!

den unge (förste) skådespelaren Fram med primadonnorna!

en ung mor med litet barn Ack, älskade herr överste, låt mig bara få ge min sista brödkant åt mitt sista barn, min stackars faderlöse son, som gärna fortsätter slavarbeta för er i gruvan och i er tyngsta barnindustri om han bara får gnaga litet på sin brödkant först, så att han orkar arbeta för ert krig, så skall jag sedan gärna sälja min kropp till er för några zloty hela natten, om ni bara lovar att ta livet av mig sedan!

"tysken" Vad understår ni er, ni underutvecklade polska undermänniskor och kretiner, som inte ens är värdiga att få se oss i ögonen med vår gudomliga strålgans! Har ni inte hört vad Führern har sagt? Alla underfolk måste utrotas, och det gäller inte bara alla judar och zigenare och andra sinnessjuka missfoster, utan till samma kategori hör rent naturligt alla folk som vi visar den stora nåden att skänka vår fredliga befrielse från förtrycket av deras självvalda styrelseskick! Det får inte finnas någon annan ordning än min egen ordning! Jag är ofelbar! Intet kan gå fel där tyskheten får råda och etablera sitt eviga tusenårsrike!

Jan (uppträder som jude) Ursäkta mig, allernådigaste herre, men jag undrar om ni möjligen råkar veta vart mina släktingar har tagit vägen. De följde de tyska vägskyltarna och era anvisningar om väntande lyckoparadis enkom reserverade för oss judar, men de måste ha fått det så bra där att de bara därför sedan aldrig mera hört av sig.

"tysken" Vad tror du vi har ghetton till för, din dumkopf?

Jan Jag trodde ghetton avskaffades på medeltiden.

"tysken" Vi har återupprättat och restaurerat dem, ditt nöt, enkom för att ge er judar ett paradiset att bli lyckliga och saliga i evighet i, och vi bjuder på dem! Vi bekostar dem själva, och ni behöver inte betala en zloty där för kost och logi i all evighet! Är vi inte generösa? Bör ni inte visa oss tacksamhet i all evighet? Har någon härskare varit så liberal mot judarna i hela världshistorien?

Jan Ni är då sannerligen våra yttersta välgörare, och vi hyser den innerligaste tacksamhet för alla era hypermoderna inmurade ghetton med alla faciliteter inklusive kloaker tillräckligt breda för att spola ner kropparna hela, värmecentraler i gång dygnet runt med parfymerad rök bara för oss judars skull, gränslösa arbetsmöjligheter för frivilliga i varje koncentrationsläger, elektrifierade

taggtrådsstängsel för entusiastiska självmordskandidater som vill skynda i mål genast, duschanordningar så effektiva att det räcker med en enda avlusning för en hel livstid, och speciella barnhem och ålderdomshem som tar hand om alla barn och åldringar genast så att deras familjer slipper bry sig om dem....

"tysken" Du har rätt fattat galoppen, min vän. Vi har enkom inrättat våra koncentrationsläger för folk att komma samman! Heinrich Himmler och hans Trivselministerium har åstadkommit detta underverk av planering och organisation bara för att få folk att trivas tillsammans! Ett föregångsexempel för alla tider direkt övervakat och beskyddat av den allernådigaste Führern själv! Det kan inte bli bättre eftersom det är han som har gjort det!

modern Särskilt tacksamma är vi judinnor för att ni håller era militära bordellers sängar utan madrasser, så att vi hårt arbetande trälinnor under era fläskiga masturbationer föräras minnen för livet genom skavsår på ryggar och ben....

(Plötsligt tågar en trupp riktiga tyskar in.)

Gestapochefen Halt! Föreställningen avbryts här! Ni har inte tillstånd att repetera och uppträda i en judisk teater! Hela byggnaden måste utrymmas genast!

gubben Men allernådigaste herr polis, vi menade ju inte ens allvar med att repetera....

Gestapochefen Desto större skäl att avbryta föreställningen innan det blev allvar!

den unge Men var ska vi då spela teater?

Gestapochefen Var som helst men inte i en judisk teater! Denna judiska byggnad får aldrig mera spela teater! Antingen går ni hem och lägger er, eller också fortsätter ni föreställningen någon annanstans, var som helst men inte här! Var har vi teaterdirektören?

den unge Han tog tjänstledigt och stack utomlands. Därför repeterade vi för oss själva.

Gestapochefen Jag förstår. Ingen ansvarig. Packa er alla bara iväg härifrån! Vi stänger teatern!

en soldat Ska vi inte passa på att skjuta ner hela patrasket samtidigt? De är säkert judar allihop.

Gestapochefen Judarna får SS ta hand om. De som är judar blir förr eller senare internerade. Min enda order är att upplösa och stänga teatern. Här skall bli militärhögkvarter i stället.

soldaten Då blir det ordning och reda!

Gestapochefen Ja, och hela världen skall bli vår publik.

(ställer sig självhärligt och övervakar det hela medan teatern utryms.)

Akt III scen 1.

I stort sett samma sällskap men slitnare och ruffigare och i mycket skummare lokal.

den unge Tyskarna skämtar inte med oss längre.

modern Vad säger motståndsrörelsen?

den unge De organiserar sig och söker kontakt med ryssarna, men de avvaktar. Vad som är mera intressant är vad som pågår inne i Warszawaghetto.

gubben Är inte hela dess befolkning bortförd?

den unge Bara de som lät sig bortföras. Ungefär femtio tusen är kvar och förbereder aktivt motstånd. Vi väntar rapport från Angelika, som varit där.

"tysken" *(utan hjälm)* Jag tror hon kommer här.

den unge Ja, det är hon. (*Angelika kommer in, ännu mera markerad som motståndskämpe.*)

Angelika Jag har goda nyheter, kamrater. Motståndet i Warszawagheppet organiserar sig och samlar vapen och bomber.

gubben Vad tänker de på?

Angelika Uppror.

gubben En liten handfull stackars judar mot den tyska övermakten?

Angelika Tyskarnas nederlag måste börja någonstans.

den unge Förklara vad du menar. De är en mot hundra om inte mot tusen. De är inmurade och kan inte försörja sig. Alla förnödenheter måste smugglas in till dem genom kloakerna. De har ingen hygien, och hela gheppet lider av tyfus och andra sjukdomar.

Angelika Efter att gheppet tömdes har de starkaste stannat kvar och organiserat sig. Lidandena har format dem till något av det segaste av alla elitförband. Ingen tysk som går in i gheppet kommer tillbaka med livet i behåll.

den unge Har upproret redan börjat?

Angelika Det var ett uppror redan i januari som kom av sig. Den här gången är beslutsamheten järnhård.

den unge Och de har skjutvapen och hemmagjorda bomber. Vad har de mera? Har de ammunition?

Angelika Motståndsrörelsen har till och med försett dem med automatvapen. De har ammunition och vapen för minst en veckas väpnat motstånd.

en annan Är det på något sätt synkroniserat med motståndsrörelsen? Jag menar, kommer motståndsrörelsen att ställa till med uppror samtidigt?

Angelika Nej, de kan inte göra detta ännu.

den andre Det betyder att judarnas uppror i Warszawagheppet blir rena kollektiva självmordet.

Jan Hellre det än Majdanek, Treblinka, Auschwitz och Sobibor.

den andre Du menar, att i stället för att gå upp i rök genom andras förskyllan tänder de själva eld på den smältugn de sitter i.

Angelika Ja, men de tar ett antal tyskar med sig, och framför allt får tyskarna ett slag på halsen inifrån och från det minst väntade av alla håll. Det kan bli en ordentlig spark i skrevet på dem som kan få dem att huka sig, och den signalen kan bli utlösande för alla motståndsrörelser i hela Europa från Baltikum till Bordeaux.

den unge Det låter för bra för att vara sant.

Angelika Ändå är det sant.

gubben Hur kan vi bidra till att göra livet surt för tyskarna?

Angelika Det är bara en sak vi kan göra, och det är det bästa vi kan göra, och det är att inte ge upp. Håll fast alla kontaktnät, sprid information om alla tyskarnas nederlag på östfronten, uppmuntra alla motståndare och värva nya, och tillverka bomber. Det är det lättaste av allt. Ni behöver en veke, en flaska och billig bensin.

Jan Du predikar våld, Angelika, och med den äran.

Angelika Ingen har lärt oss att bruka våld utom tyskarna. Det är deras egen medicin vars biverkningar vi ger dem tillbaka.

den unge Det är inte mer än rätt.

"tysken" Ge dem på nöten! Utrota alla tyskar ur Polen! Sade inte Dostojevskij att vi skulle flytta fram gränsen till Oder en dag? Det är dags nu! Tyskarna har själva ställt till med sin historias värsta nederlag, och det ska de få fan för!

den andre Tysken har talat.

Angelika Må det bli precis som du har sagt, Wolfgang, och må vi aldrig ge oss förrän vi har segrat.
den unge Du är vår segergudinna, Angelika.
Angelika Dock är jag dödlig, men segern är det inte.
den unge Vi ger oss aldrig.
Jan Bra. Vi inställer alla repetitioner tills vidare för att enbart ägna oss åt det väpnade motståndet mot kriget.
gubben Så att vi sedan någon gång kan dra upp ridån igen.
Jan Precis!

(*Alla är helt överens.*)

Scen 2. Bland Warszawaghettots ruiner.

Peter Kriget är över, men vad hjälper det när ändå allting redan är förstört? Ingenting återstår utom ruinerade städer och ruinerade liv, där den värsta ruinen av alla är det rykande Tyskland, slutgiltigt förintat till ingen nytta alls. Tjugotre av våra släktingar har mördats, min bror Jan arkebuserades här mot en mur bland andra judiska motståndskämpar från Warszawaghettot till ingen nytta, och kvar finns bara jag och min lillebror Henryk och vår syster Angelika, som fortfarande sjunger bland ruinerna. Vi är bara strandade vrak alla tre som alla andra som överlevt sig själva i detta det mest onödiga och destruktiva av alla krig. Vem orkar bygga upp en hel raserad värld när vi alla har fler att sörja än att ta hand om bland de överlevande? Till ingen nytta alls drog Hitler i krig mot en idé, och hur kan man väl förinta en idé som bara måste växa sig starkare om man ens försöker? Till vår egen förbannelse och olycka har vi judar överlevt Hitler, och det vet Gud att vi minsann inte önskade själva. Det bara blev så, och Guds mening med vårt öde framstår som mera obegripligt än någonsin.

Henryk (kommer fram) Jag tror meningen var en sorts andra Exodus från Europa, så att vi äntligen skulle få tillbaka vår egen stat, vilket vi får nu.

Peter Så mycket lidande för hela världen bara för en så liten sak? I så fall, Henryk, är Gud galen.

Henryk Det har han alltid varit.

Peter Du känner honom bättre än jag.

Henryk Ingen känner honom. Vi kan bara gissa hans väsen.

Peter Vad gissar du då att han tycker om att vi står här och hädar honom för vad han gjort med Warszawa och oss judar? Hur kan han tolerera denna världens gång och att vi öppet vågar smäda honom?

Henryk Vi är judar, Peter. Vi tillhör honom. Så få som idag ens befattar sig med honom och än mindre tar honom på allvar känner han sig nog bara smickrad för att vi alls ägnar honom någon uppmärksamhet.

Peter Jag föredrar att låta bli. Vi har tillräckligt besvär av resultatet ändå. Hela världen har aldrig varit galnare.

Henryk Men vi lever, Peter, och det måste vi fortsätta göra.

Peter Ja, tills vidare, hur mera meningslöst än någonsin det än verkar.

Henryk Angelika väntar på oss, Peter.

Peter Du har rätt. Hon uppträder ju faktiskt fortfarande.

Henryk Kom ihåg pappas brustna strängar, Peter. Hur många som än brister måste musiken fortsätta spela.

Peter Men om precis alla har brustit?

Henryk Du är kvar och jag och Angelika. Vi har åtminstone tre strängar kvar att spela på.
Peter Kom, Henryk. Angelika väntar på oss med sin föreställning för ruinerna.
Henryk Vi får inte göra henne besviken. *(De går.)*

Scen 3. Efter en konsert.

den unge Ni borde inte uppträda här, Angelika.
Angelika Vad försöker du varna mig för?
den unge Din frispråkighet har väckt uppmärksamhet hos våra nya ockupanter.
Angelika Du menar våra bröder ryssarna?
den unge Man väljer sina vänner men tyvärr inte sina bröder.
Angelika Vad har jag att frukta? Vi står ju som segrare, Valdemar! Under hela ockupationen har jag aldrig varit rädd, och därför har vi tagit oss ända fram till segern! Jag är hjälte och stjärna bland både judar och polacker. Vad kan då ryssarna ha att komma med?
Valdemar De lyfte inte ett finger när de stod utanför Warszawa och lät motståndsrörelsen massakreras i upproret mot tyskarna.
Angelika Det är fred nu, Valdemar.
Valdemar Är det? I Tjeckoslovakien ville den amerikanske generalen fortsätta kriga mot ryssarna.
Angelika Men det blev fred i stället.
Valdemar Här kommer dina bröder.
Peter Du sjunger underbarare än någonsin, Angelika.
Angelika Det är meningen.
Peter Men din popularitet misshagar våra nya herrar.
Valdemar Jag har försökt varna henne, Peter.
Henryk Det behövs mer än varningar för att få Angelika att ta reson.
Angelika Jag förstår inte var skon klämmer på er. Vad kan våra nya herrar ha emot en framgångsrik sångerska som stannar hemma?
Peter Just det, Angelika. Du borde återvända till England för din egen skull nu medan det är möjligt.
Valdemar Bara där är du säker för politiken.
Angelika Om alla musiker lät sig skrämmas av politik skulle all musik tystna.
Henryk Det är precis vad som hände i Sovjetryssland. Se på Prokofiev, Sjostakovitj och Khatjaturian.
Angelika Detta är inte Ryssland, Henryk. Det är Polen och Chopins hemland.
Henryk Just det, och redan då led polackerna av ryssarna.
Valdemar Jag fruktar att vi har besök. *(Två kommissarier har kommit in.)*
Henryk Såna där kan man inte skämta med.
Peter Nej, de är verkligen inte roliga.
Angelika Objudna gäster har vi haft nog av hela kriget.
1 kommissarien Angelika Potowska?
Angelika Vad önskar ni, mina herrar?
2 kommissarien Får vi bara be er följa med oss till stationen för några frågor.
Angelika Vad är jag anklagad för?
1 kommissarien Ingenting. Det är bara en formalitet.
2 kommissarien Vi är bara intresserade av era kontakter med England.
Angelika Jag har ingen kontakt med England.

1 kommissarien Men ni har haft.
 Angelika Ja, före kriget.
 2 kommissarien Då har ni det fortfarande. Kom med nu.
 Angelika Det måste vara något missförstånd.
 1 kommissarien Ja, om ni tror det handlar om mer än en tom formalitet.
 2 kommissarien Det varar bara ett ögonblick.
 Valdemar Det är bäst du följer med dem, Angelika.
 Angelika Jag kommer genast tillbaka. (*tar sin axelväska och följer med poliserna.*)
 Peter Tror du hon kommer tillbaka?
 Valdemar Om hon har tur.
 Henryk De får inte göra henne något!
 Valdemar Hela polska folket älskar henne. De kan inte kröka ett hår på hennes huvud.
 Peter Jag hoppas du har rätt. Jag tror inte på ryska kommissarier utan humor.
 Henryk Inte jag heller.
 Valdemar Inte jag heller.

Scen 4.

Peter Vad har du fått veta?
 "tysken" Tyvärr har jag fått reda på allt.
 Peter Nå?
 Wolfgang Hon bortfördes direkt.
 Peter Vart?
 Wolfgang Till Warszawas "Lilla Ljubljanka".
 Peter Och?
 Wolfgang De gav henne inte ens någon rättegång. De förhörde henne inte ens.
 Peter Vad gjorde de?
 Wolfgang De arkebuserade henne.
 Peter Bara så där?
 Wolfgang Ja, tillsammans med en grupp andra före detta motståndskämpar, med förbundna ögon.
 Peter Men varför?
 Wolfgang Hon hade kontakter med England. Det var hennes enda brott. Det räckte. Det var nog med skäl för en direkt avrättning. Hon kunde ju berätta för sina engelska vänner hur det stod till i Polen.
 Peter (mörkt) De är värre än nazisterna.
 Wolfgang Nej, men precis likadana. Diktatur som diktatur. Det är ingen skillnad på diktaturer. De består bara av paranoida cyniska monster utan själar.
 Peter Vi måste gå under jorden, Henryk, och försvinna. Vi står närmast i tur.
 Wolfgang Det vore bäst om ni kunde lämna Polen. Det var det Angelika borde ha gjort.
 Peter Du har rätt. Vi beger oss genast, Henryk.
 Henryk Men teatern? Och musiken?
 Peter Angelika blev arkebuserad för sin trohet till konsten. Vill du också bli det?
 Henryk Inte ännu.
 Peter Där ser du. Det är bäst vi reser.
 Wolfgang Vi fixar falska papper åt er genast. Vägen västerut är ännu öppen.
 Peter Det är bäst vi skyndar oss.
 Wolfgang Vi fixar det i natt. (*Uppbrott.*)

Scen 5. Polisstationen i Dresden.

1 Vad är det för några?

2 Polska flyktingar.

1 Kan de legitimera sig?

2 Deras papper verkar falska.

1 Det är alltid så. Visste de inte att gränsen var stängd?

2 Tydligen inte.

1 För in dem.

(Peter och Henryk förs in i typiska flyktingkläder och bara en väska var.)

Visste ni inte att gränsen var stängd?

Henryk Är det förbjudet för polacker att resa till Dresden?

1 Nej, men ni tänkte fortsätta.

Henryk Hur vet ni det?

1 Det tänker alla polska flyktingar.

Henryk Hur vet ni att vi är flyktingar?

1 Det syns långa vägar.

Henryk Bevisa det!

1 Vi arresterar tjugotals varje dag eller mer.

Henryk Hur kan ni bevisa att vi tänkte rymma?

Peter Provocera dem inte. Skicka oss bara hem till Polen igen, herr officer, så blir allt bra.

2 Det är inte så enkelt. Vi måste först ta reda på vilka ni är.

Peter Tror ni inte på vårt ord?

1 Allt måste bekräftas innan vi kan tro på det. Alla flyktingar är misstänkta som spioner. Ni måste kunna bevisa att ni inte är det.

Peter Vi är musiker båda två och tänkte bara resa till Eisenach för att besöka den store Bachs födelseort.

1 Och det vill ni vi ska tro på?

Peter Vi är oskyldiga. Om vi har någon skuld till något måste ni kunna bevisa det.

1 Det behövs inte eftersom era papper är falska. De komprometterar er fullständigt.

Henryk Det är lögn!

Peter Ta det lugnt, Henryk.

1 Vilka är ni? Och vad gjorde ni under kriget? Det är vad vi vill veta.

Peter Vi är judiska musiker som bara ägnade oss åt musik och teater under hela kriget.

1 Så ni är då inte bröder till den avrättade spionen Angelika Potowska, som samarbetade med engelsmännen under hela kriget och regelbundet gav dem information om vad motståndsrörelsen fick veta om ryssarnas manövrer?

Henryk Din förbannade fähund, hon var oskyldig! Ni avrättade en kvinnlig heroisk motståndskämpe som slogs mot er i Warszawahettot när ni jämnade det med marken och brände inne alla levande oskyldiga som fanns kvar!

Peter Behärska dig, Henryk.

1 För sent. Vi vet vem han är. Vi måste tyvärr arresteras er båda två. För bort dem.

Henryk Tänker du arkebusera oss utan rättegång som ni gjorde med vår syster? *(rusar på honom och tar hans revolver ur hölstret, höjer den för att sikta, när 2 skjuter ner honom bakifrån.)*

1 Det var väl ändå onödigt.

2 Han gav mig inget val.
 1 Vi hade kunnat få en hel del nyttig information från honom. (*bekymrad, till Peter*) Jag beklagar, Peter Poniatowski, för det är väl så ni heter, det inträffade. Det var inte meningen. Det var bara meningen att kvarhålla er för förhör och sedan skicka er tillbaka till Warszawa. Jag försäkrar er att vi inte hade några andra avsikter.
 Peter Hur kan vi polacker någonsin tro på någon överhet mera efter att ha sett den tyska överheten förstöra hela vårt land och nu den kommunistiska överheten ersätta den med samma godtyckliga metoder?
 1 Utmana inte partiet, min gode man.
 Peter Nej, det är er överhet som utmanar oss! (*snappar åt sig 2:s revolver och skjuter ner denne*) Lika för lika.
 1 (*förvånad, hämtar andan*) Ska ni inte skjuta ner mig också?
 Peter En räcker. Vi är kvitt. Jag ville bara rättvisa.
 1 Ni förstår väl att ni aldrig kan komma undan det här?
 Peter Naturligtvis. (*lägger pistolen på bordet*)
 (*Andra soldater störtar in efter att ha hört skotten.*)
 soldat 1 (*med osäkrad k-pist*) Vi hörde skott. Är allt som det ska?
 1 Ja. Bär bara ut liken. Båda är döda. Och sätt den här stackaren på tåget österut.
 Peter Jag har aldrig dödat förut.
 1 Jag förstår, min vän, och jag beklagar mycket det inträffade, som inte ger mig något val. Lycklig resa. För ut honom. (*Soldaterna tar ut Peter.*)
 1 Ytterligare två människoliv förlorade till ingen nytta. Skall då politiken aldrig upphöra gå bärsärkargång med mänskligheten? Nej, ty det verkar vara det enda som politiken är till för. (*resignerar*)

Scen 6. Tillbaka i cellen (som akt I scen 2)

Magda Så det var så du kom hit.
 Peter Ja. Hur kom du hit?
 Magda Jag var en helt vanlig tös på landet, men jag var ganska svärmisk av mig och drömde mycket. Vilken romantisk ung flicka längtar inte efter sin drömprins? Och en dag kom han verkligen. Det var ett resande cirkussällskap....

scenväxling till

Akt IV scen 1. En primitiv bondstuga.

fadern Har du hämtat vatten ännu, Magda?
 Magda Jodå.
 fadern Har du vattnat hästarna? Har du gett korna hö? Har du gett mat åt grisarna? Har du gödslat potatisåker?
 Magda Ja, far, allt det har jag gjort.
 fadern Vad är det du inte har gjort?
 modern Kör inte med henne så, Istvan. Låt henne hämta andan mellan varven.
 fadern Hon måste lära sig arbeta, så hon aldrig kan sluta med det!
 (*Det knackar på dörren.*)
 modern Stig in!
 (*Dörren öppnas, och en clown visar sig, ej helt uppklädd men dock en clown.*)
 clownen Guds fred i stugan! Finns det någon läkare i denna här byn?

fadern Vad behöver du en läkare för? Du ser ju frisk ut.
clownen Det är inte jag som behöver. Det är cirkusdirektören som hetsat upp sig.
modern En cirkus? Har det kommit en cirkus till byn?
clownen Nästan. Den håller sig på avstånd.
fadern Vi har ingen doktor här i byn.
Magda Men det bor en i nästa by.
fadern Håll käften, flicka! Bara därför får du springa och hämta honom.
clownen Är det långt?
fadern Några kilometer.
modern Men slå er ner. Så bråttom är det väl inte. Och Magda kan inte gå ensam
den långa vägen med herr clownen här ända till grannbyn. Du måste gå med henne,
Istvan.
fadern Ja, då är det väl inte så bråttom. Vi har väl någon gammal tokajer kvar,
hustru?
modern Det har vi alltid.
fadern Bjud vår gäst på ett glas, så att han hämtar sig.
clownen Tackar så hjärtligt, så går vi bättre sen.
Magda Är det en stor cirkus?
clownen Nej, vi är små och fattiga, men vi har allt, och vi reser överallt. Vi har
sett allt och kan allt.
Magda Har ni hästar?
modern Så många frågor du ställer, Magda.
Magda Jag är bara nyfiken. Jag har aldrig sett en cirkus förr.
fadern Det lär du aldrig få se heller, mitt barn, för du måste bara arbeta hårt
hela livet.
clownen Är det bara vi pojkar som får dricka? Unnar ni inte kvinnfolk lite vin
ibland, husbond?
fadern Håll upp åt dottern och dig själv med, hustrun min. Det är inte alltid vi
får långväga gäster.
clownen Tackar, tackar.
Magda Har ni sjölejon och elefanter?
clownen Nej, inga elefanter, bara sjölejon.
fadern Fråga inte så dumt, Magda. Snart undrar du väl om de har strutsar också.
Magda Har ni strutsar också?
clownen Nej, bara primadonnor.
Magda Vad är det för ett underligt djur? Är det en fågel?
clownen Vad tror du?
Magda En sorts pelikan? Det låter nästan så.
clownen Tänk på giraffer.
fadern Vad är det för likhet mellan primadonnor och giraffer?
clownen Båda väcker uppmärksamhet var och hur de än uppträder.
Magda Men vad *är* primadonnor?
fadern Det är mänskliga strutsar som alltid vållar oväsen och besvär, och de är
alltid kvinnliga.
Magda Det låter nästan som en sorts ohyra.
clownen Vi har all sorts ohyra i manegen, men primadonnorna är nog de värsta.
Magda Hur ser de ut?
fadern Som kvinnor mest fast värre. En primadonna, Magda, är en kvinna som
sätter sig själv främst av alla och struntar i alla andra.
Magda Då vill jag aldrig bli en primadonna.

fadern Du slipper så länge du arbetar.
modern Hur var det med doktorn? Skulle ni inte hämta honom snart?
fadern (reser sig) Jag far med hästen och hämtar honom. Sedan kör vi alla tre till cirkusen. Vår clown här kan roa er primadonnor så länge.
clownen Får vi dricka slut er flaska?
fadern Var så god. Det finns alltid nya flaskor att tömma. (*ger sig av.*)
Magda (intresserad) Berätta mera om cirkusen. Reser ni alltid runt i hela världen?
clownen Om vi gör.
Magda Då träffar ni väl många andra vandrare också, zigenare till exempel?
clownen Ja, de finns överallt.
Magda Jag har alltid älskat deras musik.
clownen Jag också.
Magda Har ni mycket musik vid cirkusen?
clownen Dag och natt. Själv spelar jag trumpet.
Magda Så roligt! Har du trumpeten med dig?
clownen Nej, tyvärr, den fick inte plats i bakfickan. Och min trumpetlåt är mest bara ljudillustrationer, som när andra clowner och primadonnor pruttar.
Magda Vad ni måste ha roligt vid cirkusen!
clownen Ja, det är skoj nästan jämt. Det är bara cirkusdirektören som stör rytmen ibland, men nu är han lyckligtvis sjuk av kolik efter att ha grälat för mycket igen på alla primadonnorna....
Magda Jag vill så gärna se cirkusen. Kan vi inte bege oss till den i förväg? Om pappa hinner hem med läkaren låter han mig säkert inte se den.
clownen Vad säger frun i huset?
modern Det vore synd om Magda skulle missa sitt livs första cirkus. Bege er ni bara. Jag skickar Istvan efter er.
clownen Tack, frun.
Magda Tack, älskade mamma! Och tack för att du ville ta mig med dig, käre lille clown! Jag kommer hem med pappa sedan, mamma.
modern Ja, det får du lov att göra.
clownen Då lämnar vi genast. Tack för vinet, frun.
modern Det var min man som bjöd.
Magda (avsides till clownen) Vi har en häst i stallet, så går det fortare. Kan du rida?
clownen Vem vid en cirkus kan inte rida?
Magda Då sticker vi.
clownen Tack, frun, för er godhet.
modern Tack själv för besöket. Det händer så sällan. (*Magda och clownen ut.*)
 Bara nu inte Istvan blir arg för att jag släppte iväg dem. Ack, det är nästan första gången i livet min tös får chansen att ha roligt.
 (*Liten paus innan gubben kommer hem igen.*)
fadern Var är Magda och tattaren?
modern De begav sig i förväg till cirkusen.
fadern Det finns ingen cirkus.
modern Vad menar du?
fadern Doktorn var borta på resa, och när jag kom tillbaka fick jag veta att cirkusen gett sig av igen ingen vet vart.
modern Med vår Magda!
fadern Hon har rymt, Zsa Zsa! Hon har lämnat oss i sticket, vår enda dotter!
modern Hur kunde hon göra så?

fadern Eller också förförde den där tattaren henne. Han lurade oss alla med sina taskspelarkonster. Han lurade henne säkert med sig.
modern Ack, hon är förlorad!
fadern En dag kommer hon tillbaka, och då ska hon få se på fan!
modern Hur kunde hon, det arma hjärtat! (*slår sig ner uppgivet och gråter i förklädet*)
fadern Tattarfolk! (*slår näven i bordet, obotligt arg.*)

Scen 2. Vid cirkusen.

direktören Det var bra att du kom tillbaka så snabbt. Vi bryter upp genast.
clownen Ditt anfall då? Är det över?
direktören Ja, tack och lov. Det var inte hjärtslag den här gången heller.
clownen Har vi bråttom, eftersom alla nästan är packade?
direktören Om vi har. Skynda dig. Men vem har du med dig?
clownen En hjälpreda.
direktören Vad kan hon?
clownen Hon kan lära sig allt.
direktören Ja, det kan hon. Hon är ung. Hur gammal är du, flicka?
Magda Sjutton. Får jag följa med er?
direktören Om du arbetar hårt.
clownen Men vad ska din far säga?
Magda Han slår mig när han får se mig. Därför följer jag hellre med er.
clownen Han har säkert ändå villat bort sig på landsbygden med den där doktorn som han trodde att fanns nånstans.
direktören Kom du med oss, flicka. Du ser begåvad ut. Du kan säkert bli ett dragplåster.
clownen Hon får bli min assistent.
Magda Det vill jag gärna.
direktören Bra. Då är allt klart. Det behövs inga kontrakt med minderåriga. Sätt i gång! Vi sticker!
clownen Välkommen till din nya familj, Magda.
Magda Tack, min nye dyre bror! (*omfamnar honom, och han omfamnar henne försiktigt tillbaka.*)

Scen 3. Direktören i sitt tält vid sitt skrivbord.

direktören De är som gamar och hyenor som bara väntar på att kunna anfalla! Fan också! Ingen har någonsin bestämt över mig! Jag vägrar låta mig bli politiserad! Jag skiter i vilket jävla parti som kör landet i botten, för vilket parti som än gör det blir resultatet ändå det samma att landet blir kört i botten! Låt då åtminstone min kära cirkus få fortsätta flämta efter luft och åtminstone få hålla näsan ovanför vattnet! (*Clownen kommer in.*)

Det var bra att du kom, Jac. Vi har bekymmer.

clownen Är det det gamla vanliga?
direktören Ja, det är det gamla vanliga som förvärras hela tiden. De kan komma och hämta mig när som helst.
clownen För ohörsamhet gentemot partibokens direktiv?

direktören Partiet inbillar sig att de kan bestämma över allt till och med i en cirkus! Det vet du och jag, att ingen kan behärska en hel cirkus! Vi måste lita på att var och en själv håller sina bollar i luften, för ingen annan kan göra det åt honom! Men partiet resonerar på motsatt vis i sin storhetsvansinniga omognad, och därför tappar alla landets ansvarskännande initiativtagare alla sina bollar i backen! Det går inte!

clownen Vad är det värsta som kan hända?

direktören Att de kommer och hämtar mig för tvångsomskolning och korrigerande i oönskad riktning, som kan sluta var som helst. Jag ser det bli mer oundvikligt för varje dag allt eftersom de skärper tonen i sina krav på insyn i vår verksamhet. Om jag försvinner är det bara du som kan ta över, Jac.

clownen Ingen kan leda cirkusen bättre än du.

direktören Det struntar partiet i. De kräver att vi skaffar tillstånd för allt, men om vi skulle lägga ner all den tid på byråkrati som de kräver har vi ingen luft kvar att andas! Hela landet kvävs i partibyråkrati! Jag vägrar finna mig i det! Tack och lov för ert nya nummer. Vem kom på det?

clownen Vi kom på det tillsammans. Jag lärde henne spela trumpet, och resten kom av sig själv.

direktören Det är verkligen roligt när hon spelar "Svarta ögon" och utlöser ditt praktnummer av sentimentalitet!

clownen Jag var alltid bra på att spela över.

direktören Ni kommer att gå långt tillsammans om ni bara får lov.

clownen Jag hoppas det. Hon är så rörande.

direktören Och så ung. Nästan som en kvinnlig Chaplin.

clownen Ja.

direktören Det var allt. Lycka till, Jac. Kom ihåg: föreställningen får aldrig inställas!

clownen Ja, chefen. (*går*)

direktören (*sätter sig igen vid sitt bord, suckar, studerar nervöst sina papper, vänder sedan om*) Så. Nu kan du släppa in dem.

(*Snart kommer två stenansikten till politruker in.*)

1 Det är dags, pysen. Kommissarien väntar.

direktören (*reser sig*) Jag är redo. Vi tar bakvägen. Jag vill att ingen i cirkusen skall se mig försvinna.

2 Vi är vana att handhava ärenden diskret.

direktören Då går vi.

(*Politrukerna leder ut direktören mellan sig.*)

Scen 4. Hela cirkusen församlad.

en annan clown Finns det något underbarare än att arbeta mot strömmen och finna att man klarar sig, medan alla som följer med strömmen går åt fanders? Sedan vår älskade cirkusdirektör lämnade oss har vi levt på nåder på ständig flykt undan den byråkratiska lagen men klarat oss genom att vi aldrig stannat men bara fortsatt vidare och samtidigt blivit bättre och bättre tack vare vår underbare joker i leken, allas vår Jac, som utan att tveka tog över piskan efter vår direktör och omvandlade den till ett trollspö av ständigt mer betagande underkraft. Jag måste be er alla instämma i min enfaldiga hyllning av clownen Jac!

(*Alla instämmer, jublar och applåderar.*)

Jac (anspråkslös som alltid) På vår flykt undan det enfaldiga partiets enfaldiga rättvisa har vi fått se många länder och städer, våra vägar har fört oss hela vägen längs Donau från Svarta Havet och Bulgarien till Österrikes gränser och från Prag till Kosice in till Polen och kors och tvärs genom hela Jugoslavien, där vi ständigt dränkts i mer översvallande publikers mer än generösa mottagningar. Vi vet att vår cirkus är dödsdömd, vi har ingen laglig rätt att existera enligt det allenarådande partiet i alla dessa länder vi är begränsade till, men liksom vi även har mött lyckliga zigenare på vår färd har vi även haft lyckliga clowner att uppvisa.

(Jubel och applåder.)

andre clownen Du bara underdriver, din oförbätterlige clown! Vi har ju bara haft framgång överallt, vi har blivit Balkans mest legendariska cirkus och det mest tack vare din förunderligt inspirerande förmåga att ingjuta oss med poesi och kvalitet! Vår förre direktör skötte piskan och med den äran och all framgång, men dina silkeshandskar har haft större och djupare effekt i det att du lyckats få fram det bästa ur oss alla. Du har gett vår fantasi och skaparförmåga fria tyglar, du har välkomnat varje ny idé och uppmuntrat den och fått den realiserad, kort sagt, din vänlighet har öppnat alla dörrar för våra möjligheter!

Jac Allt började med denna lilla flicka. *(ber fram Magda, även hon i clowndräkt)* Det var vår lilla trumpeterska som förde trollstaven hela vägen från Budapest till Turnu Severin, från Timisoara till Plovdiv och från Sarajevo till Prag och Warszawa. Hon är vår goda fé och vår undergörande ängel som lyckats frambringa även det bästa av mig.

Magda Men det var du som lärde upp mig, Jac.

Jac Du hade allting i blodet. Allt du behövde var en scen.

Magda Och den gav du mig.

alla (applåderar, jublar, entusiastiskt) Hurra! Hurra!

Jac Är det då inte skamligt och som förgjort att vi ska få blomstra fram i en unik utveckling och expansion med hela tiden politikens Damoklessvärd hängande över oss? När skall äntligen konsten bli fri från den förlamande kvarnsten om halsen på all mänsklig aktivitet som heter den etablerade dumhetens mänskliga slaveri?

den andre Bry dig inte om myndigheterna, Jac. Det har ju gått bra hittills just för att vi struntat i dem.

Jac Ändå tog de hand om vår direktör, *(två civilklädda hemliga poliser nalkas i bakgrunden,)* och nu ser jag att de även hunnit fram till mig.

(Plötsligt dyker det upp poliser från alla håll och tycks omringa sällskapet.

En kommissarie överantvordar Jac åt de två agenterna och intar Jacobs plats.)

kommissarien Jag beklagar intermezzot, kära artister, men ni har alla under åratal blivit förda bakom ljuset av er ledare här, som kallar sig Jac, som hela tiden lurat er på era förtjänster och berövat staten dess beskärda del genom att konsekvent uppträda utan tillstånd. Tack vare er ansvarslöse ledare är ni nu alla under arrest. Bura in dem allihop!

(Poliserna ringar in hela sällskapet med dvärgar och trapetskonstnärer, primadonnor och atleter. Även Magda tas om hand.)

Magda Men vad har vi gjort för ont utom att glädja folk?

kommissarien Du är för ung för att ha någon del i det här. Försvinn medan du kan.

Magda Jag överger aldrig clownen som gav mig mitt liv!

kommissarien Skyll dig själv då. Ta hand om henne. *(Hon arresteras med de övriga.)*

den andre Vad tänker ni göra med oss?

kommissarien Upplösa er olagliga cirkus. Sedan måste ni alla ut i samhällstjänst eller hamna i fängelse för arbetslöshet och kanske borttransporteras.

den andre Ni är omänskliga!
kommissarien Nej, vi följer föreskrifterna.
den andre I blindo och ner i helvetet!
kommissarien Det är inte vår sak. Vi måste lyda order.
den andre Robotar!
kommissarien Nej, det är ni som är svaga nog att vara mänskliga. För bort dem!
(*Alla förs bort, och poliserna river cirkusen.*)

Scen 5.

kommissarien Vi kan inte samla på alla lösdrivare i landet och hålla dem inspärrade på statens bekostnad.
soldaten I synnerhet inte om de är artister och vana att uppträda. Det är som att klippa vingarna på dem och sätta dem i bur.
kommissarien Just det. Är alla frisläppta?
soldaten Ja, utom flickan.
kommissarien Ja, för hon tredsas ju hela tiden. För in henne till mig. Jag måste försöka tala förnuft med henne en sista gång. Annars får vi överantvarda henne åt andra myndigheter.
soldaten Ja, herr kommissarie. (*går*)
kommissarien Stackars flicka. Hon vet ingenting. Bara hon accepterar sin frigivning blir allt bra. (*soldaten kommer in med Magda.*)
soldaten Här är hon.
kommissarien Bra. Lämna oss, min vän. (*Soldaten går.*) Fröken Magda, ni är fri och kan gå. Vi bjuder er på resan hem till era föräldrar och ger er eskort hela vägen. Det blir väl bra?
Magda (skräckslagen) Nej, vad som helst men inte det!
kommissarien Vad har ni då emot er familj? Vad kan vara bättre än att få komma hem till sina egna?
Magda Allt jag vill är att få träffa Jac igen.
kommissarien Det är omöjligt.
Magda Varför det?
kommissarien Han är död.
Magda Ni ljuger!
kommissarien Varför skulle jag ljuga?
Magda Hur dog han?
kommissarien Han blev skjuten under flyktförsök.
Magda Ni ljuger! Säg mig då åtminstone sanningen!
kommissarien Om ni samarbetar.
Magda Jag gör allt vad ni vill om ni bara ger mig sanningen.
kommissarien Vi försökte få honom att samarbeta. Vi ville rädda er cirkus. Allt vi bad om var att partiet skulle få insyn i dess verksamhet genom politruker.
Magda Det var det den gamle cirkusdirektören vägrade gå med på. Vad gjorde ni med honom?
kommissarien Jag tror han dog av hjärtinfarkt.
Magda Ni ljuger!
kommissarien Säg inte så till mig en gång till, lilla flicka. Jag står ju här och säger sanningen.
Magda Säg mig då hur ni misshandlade ihjäl min Jac!

kommissarien Det är sant att han torterades, vilket bara gjorde honom trotsigare, så att hans torterare provocerades till att göra processen kort med honom. Det var hans eget fel.

Magda Mördare!

kommissarien Han var skyldig till överträdelser av lagen liksom hans direktör före honom. Lagen straffar alltid ofelbart. Men er har vi ingen sak med. Vi kräver därför att ni återvänder hem till era föräldrar.

Magda Aldrig! (*angriper kommissarien med en kniv som hon hållit dold.*)

kommissarien Hon är tokig! (*tumlar över ända med henne rasande över sig. Han lyckas blåsa i en visselpipa. Soldaten kommer instörtande och lyckas dra undan Magda. Tillsammans lyckas de få henne bakbunden och munkavlad.*)

Bäst att munkavla henne också i fall hon skulle bitas. Vad skall vi göra med henne?

soldaten Det finns väl bara en möjlighet. Vi har en anstalt för omskolning av sådant folk.

kommissarien Just det. Hon måste dit genast. Hon är ju rabiatt. Lite elchocker och stark medicinering tills hon lugnar sig kommer att göra henne gott.

soldaten Hennes egna närmaste kommer sedan inte att känna igen henne längre.

kommissarien Just det. Få iväg henne bara. (*Soldaten får ut Magda.*)

Våra sinnessjukhus blir fulla av levande tragedier i onödan. Inget att göra. Det är bara att bygga flera. (*sätter sig och arbetar vid skrivbordet.*)

Scen 6. Bondstugan (som scen 1)

modern Hur kunde hon bringa en sådan skam över vår gård! Vi kommer aldrig över det, och byn glömmer det aldrig.

fadern Det är bara att tukta henne och lära henne arbeta igen. Det kommer att ta tid, men till slut har jag väl piskat ofärden ur henne.

modern Sådant går aldrig bort ens med våld. Hon är märkt för livet.

fadern Det kan inte hjälpas. Hon måste arbeta ändå.

modern Hon blir inte bättre av att sitta inlåst i källaren.

fadern Hon har bara suttit där ett dygn. Hon får lära sig uppföra sig först innan jag släpper upp henne från råttorna. Hon får inte vara uppkäftig mot sina föräldrar.

modern Släpp då ut henne åtminstone innan hon dör.

fadern Hon dör inte så lätt. Hon är min dotter.

modern Hon är min dotter också. Även jag har rätt att tukta henne på mitt sätt.

fadern Du får som du vill. (*går och låser upp källardörren. Magda, smutsig och nästan oigenkännligt eländig, kommer upp.*)

modern Min dotter, du måste få något att äta.

Magda (kuschad) Det fanns potatis i källaren.

modern Men bara rå som råttorna gnagt på.

Magda Ni förvisade mig ju till deras sällskap.

fadern Du ska vara tacksam, flicka, att vi alls accepterar dig tillbaka! Om vi inte gjort det hade du fått sitta kvar på hospitalet!

Magda Det hade kanske varit bättre för både er och mig.

fadern Vet hut, din skamlösa slyna!

modern Lämna henne i fred, Istvan. Låt mig få tala i enrum med henne.

fadern Som ni vill. Jag har viktigare saker att göra än att delta i fruntimmers pjoller. Jag ger fan i er så länge. (*går och slänger igen dörren efter sig med en smäll.*)

modern Ät nu, hjärtat. Du måste ju leva.

Magda Jag hade mått bättre som död. (*tar en bit bröd*)
modern Vi är trots allt glada att du är helskinnad tillbaka igen.
Magda Det märks inte. Er behandling har inte varit mildare än hospitalets. Far hälsade mig välkommen hem med att nästan prygla ihjäl mig.
modern Du har ju dock skämt ut dig ordentligt, hjärtat, och oss med.
Magda Med att överge ett slavliv för ett bättre liv?
modern Det är inte det det handlar om. Du har låtit dig bli tagen utan att vara gift.
Magda Jac behandlade mig med högre respekt än någon annan.
modern Men han var inte din man.
Magda Vad inbillar du dig, mamma? Tror du han tog mig?
modern Det måste han ha gjort. Det gör män alltid.
Magda Tvärtom. Han försvarade mig och beskyddade mig.
modern Det säger du bara för att skydda honom.
Magda Han var som en bror för mig och en lärare samtidigt.
modern Alla dina tre bröder dog vid späd ålder, och du har aldrig gått i skola. Vår förbannelse var att vi bara fick en dotter som i stället för att överta gården skämde ut den och rymde.
Magda Mor, den enda lycka jag någonsin fått känna i livet var med honom. Trampa inte på den.
modern Det var han som trampade på dig och på oss.
Magda Sluta!
modern Han nästlade sig in här och lockade dig bort från oss bara för att få kränka dig och göra dig till en likadan tattare som han.
Magda Mor, jag har ju sagt att han aldrig kom vid mig, att han bara respekterade mig.
modern Försöker du inbilla mig att du har mödomen i behåll efter en sådan?
Magda Naturligtvis har jag det.
modern Bevisa det! Ingen skulle tro dig!
Magda Han gjorde mig aldrig något ont.
modern Du bara skyddar den nedrige äventyraren.
Magda Han var en gentleman och därtill en konstnär!
modern Ha! Han lärde dig till hora och vildhjärna! Du blir aldrig normal igen efter hans behandling! Det var därför de satte dig på hospitalet!
Magda Sluta nån gång att förtala honom! Han var den enda goda människa jag någonsin känt!
modern Han förförde dig och skämde ut oss!
Magda Mor, det enda ni någonsin gav mig var arbete, och det enda ni någonsin lärde mig var att tjäna som slavarbetare. Jac lärde mig något annat. Han gav mig poesi och skönhet och något att leva för. Han gav mig musik och ett människovärde. Han lärde mig älska livet för första gången i mitt liv. Hemma fick jag bara prygel av far och ovett av dig för att jag inte var en son, som om jag var skyldig till alla dina missfall.
modern Du är så tokig att du inte själv märker hur tokig han har gjort dig. Men din far skall nog med åren prygla ut alla grillerna ur huvudet på dig och kanske få dig att arbeta som en anständig flicka igen, men gift blir du nog aldrig då ditt rykte är förstört och du är stämplad som hora.
Magda Mor, du går för långt. Han var det enda heliga jag känt i livet, och du bara trampar på hans minne.
modern Poliserna gjorde rätt som mördade honom.
Magda Mor!

modern Han fick vad han förtjänade.
(*Ursinnig griper Magda en köttyxa och flyger på modern. De tumlar över ända och försvinner bakom bordet, så att man inte ser striden.*)

modern Magda! Magda!

Magda (hugger och hugger) Jag trodde inte polisernas och hospitalets grymhet kunde överträffas, men din nedrighet överträffar dem alla! (*hugger och hugger. Blodet strittar.*)

(*Till slut sansar sig Magda, backar och reser sig långsamt, fortfarande med köttyxan i handen, alldeles blodig, och hon är helt nersölad av blod.*)

Mor, du gick för långt.

(*Hon betraktar sin slaktade moder alltjämt med yxan i handen när fadern plötsligt kommer in. Han ser genast hela scenen.*)

fadern Dotter, vad har du gjort?

Magda Jag har tagit livet av mamma.

fadern (med bävan) Släpp yxan, flicka.

Magda (släpper yxan. Knappt har hon släppt den så angriper fadern henne, får omkull henne, tar en repstump, bakbinder henne och tar en annan repstump och binder hennes fötter.)

Tänker du plåga livet av mig nu, far, med våld, som hon försökte med sin grymhet?

fadern Du har mördat din moder, Magda. Därför skall du tillbaka till hospitalet och stanna där. Du kommer aldrig tillbaka hit mer.

Magda Våld hjälper inte mot mig, far. De prövade alla våldsamma metoder hos polisen och på mentalsjukhuset, men det knöt sig bara hårdare. Men mammas våld var hårdare, då det genomborrade själen med sin grymhet, då ord kan vara värre än någon handling. Därför skrattar jag åt dig, far, som tror att våld kan hjälpa.

fadern Håll käften, slyna! (*munkavlar henne*) Du ska tillbaka till hospitalet! Jag ska frakta dig dit personligen i min skottkärra, och hela byn ska få se hur jag kör ut dig! Det blir sista gången vi ser varandra, och det blir sista gången någon här får se dig! Men de skall alla se dig bunden som en varg i skottkärran, och de skall skåda på dig med lust! För sista gången! (*tar fram skottkärran, slänger henne i den, öppnar dörren, och kör ut med henne.*) Försök hitta dig en älskare igen efter detta!

(*kör ut med henne och smäller igen dörren efter sig.*)

Akt V scen 1. Tillbaka i cellen.

Magda I tre år flyttades jag omkring från hospital till hospital och gjorde mig lika omöjlig överallt då inga behandlingar hjälpte, då min vän och bror clownen Jac var död och inte kunde göras levande igen. De hade mördat honom för ingenting, och efter hans död hade de fortsatt kränka honom för ingenting, som om de kunde kränka honom genom att kränka mig. Sådant krävde offer, och jag räckte inte till och tog aldrig slut, så jag fortsatte hämnas på hela världen. Till slut fick hospitalen nog av mig, och fängelseindustrin ville inte heller ha mig, så jag hamnade här.

hertiginnan Jag minns er cirkus. Jag upplevde den i Mährisches Ostrau och i Karlsbad. Det var en upplevelse. Jag tror jag minns er clown. Han var mycket rörande. Men dvärgarna var roligast.

Magda Jag undrar vad de gjorde med cirkusprinsessan, som hade hand om hästarna, och knivkastaren, som kastade knivar mot sin fru och aldrig missade, och pajkastarna och lindansarna och trapetskonstnärerna, som flög i luften.... De kom nog alla i fängelse eller slutade som jag eller i rännstenen eller på ett värre ställe.

hertiginnan I Moljanka samlas alla.

Magda Moljanka?

hertiginnan Ja, det är där vi är nu, stället som för folk tillsammans.

Peter För att skilja på dem igen och expediera dem.

Magda Konstnärer och clowner och poeter och musiker, som alla var födda till en bättre värld. Varför började världen utesluta alla som vågade ha fantasi och använda den kreativt, som om det var något farligt och brottsligt värt att kriminaliseras?

en annan Det är en följd av den allmänna Kafkaiseringen.

Magda Vad är det? Är det en sjukdom?

den andre Nej, det är värre än så. Det är den stora mänskliga universella förruttnelseprocessen, som ingen kommer ifrån i denna vår denaturaliserade värld av enbart levande döda.

Magda Det där var för svårt för mig.

gubben Sluta tjata nån gång så att en annan dödsdömd får sova åtminstone sin sista natt i livet.

en tredje Har vi tur fryser vi alla ihjäl.

gubben Tyst nu. Annars får vi ingen chans.
(*Alla vakna tystnar, kurar ihop sig, drar ihop sig och försöker somna bort.*)

Magda (till Peter) Det var synd att du aldrig kunde bli en så berömd musiker som du hade förtjänat.

Peter Vi var inte ensamma. Alla musiker fick det svårt i kriget, och många var de som mördades hur goda musiker de än var. Redan i första världskriget omkom många fantastiska begåvningar i skyttegravarna, som hade en framtid skriven i stjärnorna som poeter eller skaldar eller pianister och dirigenter. Vi får aldrig veta hur många odödliga genier med musorna som gudmödrar som försvann i människornas dårskaps hysteriska manifestationer. De onda förstörde inte bara världen för sig själva utan för alla de goda också, och de goda var för goda för att kunna göra något åt det.

Magda Om världen hade lyssnat mer på musiken hade den inte sparat ur.

Peter Världen har aldrig lyssnat på musiker som spelat rent. Den lystrar helst till dem som spelar falskt, ty ingenting skär igenom allting annat så som en falskstämnd violin. Vad som är rent och äkta betraktas som tråkigt, ty det är inte märkvärdigt. Det är bara reguljärt.

Magda Nej, Peter, den renaste musiken är den mest märkvärdiga, ty den är den mest sällsynta.

Peter Säg det till diktatorerna. Säg det till Hitler, som ansåg sig vara ett gudomligt konstnärsgeni, men han kunde aldrig måla en tavla riktigt. Han skrotade alla sitt lands bästa författare, som Erich Maria Remarque, Stefan Zweig och Thomas Mann, just för att de skrev böcker och berättelser rustade för att motstå tidens tand och anpassade till tidlösheten.

Magda De skrev alltså för oss. Ty vi har gått in i tidlösheten tillsammans här och nu. Vi tillhör framtiden. Samtiden har förskjutit oss och skrotat oss och fördömt oss, utan att vi gjorde något annat än hängav oss åt vår rätt i tidlösheten.

Peter Tänk att vi här skulle bli så filosofiska.

Magda Det är inte filosofi. Det är bara realism.

Peter Men den är i så fall filosofisk.

Magda Det är bara realistisk filosofi som blir bestående och allmängiltig.

Peter Du talar som Einstein.

Magda Vi är nog klokare än Einstein båda två. Han gjorde ju sig skyldig till atombomben, medan vi hellre gick under för de dumma diktatorernas nyckers sönderkörning av världen.

Peter Ja, Maria, du har nog rätt, ty vi känner musiken och poesin, men Einstein visste ingenting om poesi. Han kunde bara matematik. Därför gav han världen atombomben, men poesin kommer att överleva inte bara atombomben utan hela denna världen.

Magda Och vi med.

Peter Tror du det?

Magda Jag vet det. När de kommer för att mörda oss eller bortföra oss, vilketdera de nu väljer att göra, så kommer de inte att finna oss, ty vi har klarat oss ut härifrån.

Peter Hur då?

Magda Genom våra drömmar. Vi lever, Peter, och har levt mer än någon diktator. Världens herrar kan bara köra över sina medmänniskor och döda dem, men vi har levt med dem i stället genom att själva bara vara medmänniskor.

Peter Ack, Maria, vi möttes inte en dag för tidigt.

Magda Vi möttes på tröskeln till evigheten. Och tänk att vi skulle vara sådana idealister till och med inför slussningen till döden.

Peter Det är livets enda mening, Magda. Det dummaste slöseri man kan missbruka livet genom är att utsätta sig för risken att ha tråkigt, och idealismen är det enda roliga i livet. Och den enda oskyldiga och ofarliga idealismen är den estetiska med skönhet och sanning som strävandets riktning och mål.

Magda Det är vi det.

Peter Ja, det är vår oskyldiga kärlek.

Magda Vad det har blivit tyst omkring oss.

Peter Det är kallt. Jag tror de flesta har somnat in och håller på att frysa ihjäl.

Magda Men vi fryser inte, ty vi har varandra. I dig har jag fått tillbaka min bror,
Peter.

Peter Och i dig har jag återfunnit hela min förlorade familj. Men det är bara för ett kort ögonblick, ty i morgon slussas vi vidare in i evigheten.

Magda Vi hinner frysa ihjäl före det.

Peter Vi är för varma.

Magda Jag har upptäckt en sak. Kom med. (*Hon reser sig och tar Peter i handen. Han reser sig och följer med. De går avsides.*)

Här finns ett litet kryp-in som knappast syns från cellen. Ingen annan är där. Där kan vi sträcka ut oss och vila.

Peter Ett mirakel. En tillflyktsort undan vår värld.

Magda Det väntar på oss.

Peter Låt oss gå in.

(*De går in i sidoutrymmet och sträcker ut sig på golvet bredvid varandra utan att göra något vidare, men de håller varandra i handen.*)

Ligger du gott, lilla Magda?

Magda För första gången i mitt liv.

Peter Ligg då kvar, och låt mig få ligga här hos dig för evigt.

Magda Ja.

(*De ligger helt avslappnade och orörliga. Ljuset över hela scenen blir allt kallare, och man anar frost. Scenen vrids något, så att kryp-inet med Magda och Peter vrids ut. En klocka slår sex hårda arga slag. Folk börjar sakta röra på sig. Soldaterna visar sig ute till höger.*)

soldat 1 Så var det då dags att tömma cellen.

soldat 2 Jag tror inte någon har frusit ihjäl i natt.

1 Det bådar gott för statistiken.
 2 Slå upp portarna och sätt liv i de fördömda.
 1 (*slår upp celldörren*) Utmarsch! Alla ut! Två och två!
gubben (vaknar) Fan också, jag lever fortfarande.
hertiginnan Det är du tyvärr inte ensam om.
den andre Ännu en ny dag full av det enda frågetecknet om man skall överleva
 den eller inte.
en tredje Frågan torde som vanligt bordläggas i den pågående Kafkaiseringen.
den andre Vi slutar alla som frågetecken i statistiken.
 1 Alla ut! In med dig och sparka upp dem!
 2 (*går in i cellen och sparkar upp folk, ruskar liv i dem, etc.*) Upp med dig! Sjusovare! Dags
 att vakna! Sov inte ihjäl dig! Slashasar! Upp och hoppa! Tåget går! (*etc.*)
 (*Alla tvingas upp, och cellen töms gradvis. När alla gått:*)
 1 Jag får det bara till trettiosex.
 2 Det finns inga kvar. Du måste ha räknat fel.
 1 Kanske åttan från början var en sexa.
 2 Ja, så måste det vara. Här finns inga fler. Det är den enda möjliga
 förklaringen.
 1 Lyckligtvis kan statistik alltid justeras.
 2 Statistik är till för att justeras och anpassas efter verkligheten.
 1 Det är bra. Tillslut cellen.
 (*2 kommer ut, och celldörren stängs. Soldaterna klampar bort.*)
 (*När de försvunnit vrids scenen tillbaka igen, så att Magda och Peter blir synliga igen. De
 ligger helt orörliga och orubbade kvar, och (förslagsovis genom mycket kallt ljus) man förstår
 att de är döda. Man hinner knappt helt uppfatta dem, så faller ridån.*)

Slut.

(Finland 14.6.2005)